

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1980-1981

31 MAART 1981

**Voorstel van wet betreffende het medebeheer
van de werknemers in sommige ondernemin-
gen**

 (Ingediend door de heer Hanin)

TOELICHTING

De structuren van de moderne onderneming worden nog steeds beheerst door een wet die ruim een eeuw geleden op het getouw werd gezet.

Dit ouderwetse kader blijkt volkomen uit de tijd te zijn wanneer het een grote onderneming geldt.

Een dergelijke onderneming — veelomvattend geheel waarvan zowel de werknemers als de bestuurders en de kapitaalverstrekkers de essentiële componenten zijn voor het verwezenlijken van de bedrijfseconomische doeleinden — is immers bezwaarlijk te vereenzelvigen met de naamloze vennootschap, die er meestal de juridische uitdrukking van is en die in haar structuur wel de kapitaalverstrekkers erkent, maar de verstrekkers van hoofd- en handarbeid negeert.

Denkt men daarbij ook nog aan de kritiek die al te vaak te maken is op de werking van de organen van de naamloze vennootschap, in die zin dat het beheer nu eens slecht gecontroleerd wordt als gevolg van de afwezigheid en de verflauwende motivatie van te veel aandeelhouders, dan weer gehinderd wordt doordat de controle te bedilziek is of te veel omziet naar andere belangen dan die van de onderneming, dan moet worden besloten dat een hervorming noodzakelijk en zelfs dringend noodzakelijk is, om te komen tot wettiging of herstel van de rechten verbonden aan de inbreng in de onderneming, van welke aard of herkomst die ook moge zijn.

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1980-1981

31 MARS 1981

**Proposition de loi introduisant la participation
des travailleurs à la gestion de certaines
entreprises**

 (Déposée par M. Hanin)

DEVELOPPEMENTS

Les structures de l'entreprise moderne sont encore toujours régies par une loi dont la conception remonte à plus d'un siècle.

Ce cadre désuet se révèle résolument anachronique lorsqu'il s'applique à la grande entreprise.

Cette dernière, vaste entité dont les composantes, essentielles à la réalisation de ses objectifs économiques, sont tout autant les travailleurs et les dirigeants que les apporteurs de capitaux, s'identifie en effet mal avec la société anonyme qui en est généralement l'expression juridique et qui, si elle reconnaît dans ses structures les apporteurs de capitaux, ignore par contre les apporteurs de travail tant intellectuel que physique.

Si l'on se souvient de surcroît des critiques qu'appelle le fonctionnement des organes actuels de la société anonyme où trop souvent l'on assiste à une gestion tantôt mal contrôlée du fait de l'absentéisme et de la motivation décroissante d'actionnaires trop nombreux, tantôt entravée par un contrôle pointilleux ou trop soucieux d'autres intérêts que ceux de l'entreprise, on conclura à la nécessité — et à l'urgence de cette nécessité — d'une réforme qui légitime ou rétablisse les droits attachés aux apports dans l'entreprise, quelles que soient leur nature et leur origine.

Met andere woorden, de grote onderneming behoort een andere juridische structuur te krijgen zodat ze doeltreffend kan worden beheerd door verantwoordelijke bestuurders en regelmatig onderworpen wordt aan een werkelijke controle van de andere levende krachten van de onderneming, d.w.z. de verstrekkers van kapitaal en arbeid.

Dit voorstel is op dat doel gericht.

Het sluit in dat opzicht aan bij het streven van de Commissie van de Europese Gemeenschappen en het ligt dus voor de hand dat het ruimschoots geïnspireerd is op het statuut van de Europese naamloze vennootschap dat de Commissie voorstelt, waarbij vanzelfsprekend gezocht is naar een harmonische integratie in onze nationale wetgeving.

Het moet trouwens ook in een breder kader worden gezien, te weten de hervorming van de onderneming in de zin van een democratisering op alle trappen en in al haar vormen.

Het gaat dus slechts om een onderdeel van die hervorming, dat weliswaar belangrijk maar toch beperkt is, zowel in het nagestreefde doel — de democratisering aan de top, terwijl dit ook zou moeten gelden voor de werknemers, hun arbeidsplaats en arbeidsomstandigheden, opleiding en voorlichting enz. — als in de aangewende techniek — die van het vennootschapsrecht, die in hoofdzaak toepasselijk is op de particuliere sector, terwijl ook de grote overheidsbedrijven voor de hervorming zouden moeten ontstaan.

De voorsteller beseft dat hier een moeilijk en controverse vraagstuk aan de orde wordt gesteld.

Enerzijds zijn de vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties voor het merendeel wel bereid om aan de vertegenwoordigers van de werknemers een plaats in te ruimen naast de vertegenwoordigers van het kapitaal, maar doorgaans niet op voet van gelijkheid, althans niet in het eerste stadium.

Anderzijds zijn de vakbonden in het algemeen gekant tegen wat zij « medebeheer » noemen. Hun ideaal is zelfbeheer omdat zij van mening zijn dat de werknemers zich niet mogen compromitteren in het beheer en de kansen op invoering van zelfbeheer aldus niet in gevaar mogen brengen.

Wij menen niet te moeten stilstaan bij deze bezwaren, behalve voor één belangrijke bepaling, die verder ter sprake zal komen.

Wij hebben begrip voor de vrees van de werkgeversorganisaties, maar zijn ervan overtuigd dat een minderheidsvertegenwoordiging de werknemers de indruk zal geven met een kluitje in het riet te zijn gestuurd: dat heeft dus geen kans aanvaard te worden.

Wat de opmerkingen van de vakbonden betreft, komt het ons voor dat een veralgemeende invoering van het zelfbeheer — ongeacht of dit op zichzelf goed zou zijn of slecht — niet dan op zeer lange termijn denkbaar is op Europese schaal en dat het ergst van alles zou zijn, de kat uit de boom te kijken en niets te doen.

Il s'impose en d'autres termes de restructurer juridiquement la grande entreprise pour qu'elle bénéficie de la gestion efficace de dirigeants responsables tout en étant soumise à un réel contrôle des autres forces vives de l'entreprise que sont les apporteurs de capital et les apporteurs de travail.

La présente proposition de loi tend à réaliser cet objectif.

Elle rejoint les préoccupations à cet égard de la Commission des Communautés européennes et dès lors est-il naturel qu'elle s'inspire largement du statut de la S.A. européenne proposé par la Commission, tout en cherchant bien entendu à s'intégrer harmonieusement dans notre législation nationale.

Elle s'inscrit par ailleurs dans un contexte plus large, qui est celui de la réforme de l'entreprise dans le sens d'une démocratisation à tous les niveaux et sous toutes ses formes.

Elle ne constitue donc qu'un élément de cette réforme, important certes, mais limité tant par son objet — la démocratisation de la gestion au sommet, alors que la question se pose également au niveau des travailleurs, de leurs lieux et conditions de travail, de leur formation et de leur information, etc. — que par sa technique — celle du droit des sociétés, applicable essentiellement au secteur privé, alors que les grandes entreprises du secteur public, elles aussi, doivent s'ouvrir à la réforme.

L'auteur de la proposition sait qu'elle concerne un problème difficile et controversé.

D'une part, les représentants des organisations patronales, s'ils sont pour la plupart partisans de faire place aux représentants du travail à côté des représentants du capital, ne sont généralement pas partisans de les y introduire sur un pied d'égalité, du moins dans une première phase.

D'autre part, les syndicats ouvriers sont, en général, opposés à ce qu'ils appellent la « cogestion ». Leur idéal est l'autogestion et ils estiment que les travailleurs ne doivent, ni se compromettre dans la gestion, ni compromettre ainsi les chances d'instauration de l'autogestion.

Nous n'avons pas cru devoir nous arrêter à ces objections, sinon pour introduire une disposition importante dont nous parlerons plus loin.

Nous comprenons les craintes des organisations patronales mais nous sommes persuadés qu'une représentation minoritaire des travailleurs donnera à ceux-ci l'impression d'être pris en otage: elle n'a pas de chance d'être acceptée.

En ce qui concerne les observations des syndicats de travailleurs, il nous paraît que l'introduction généralisée de l'autogestion — qu'elle soit bonne en soi, ou mauvaise — ne peut se concevoir au niveau de l'Europe qu'à fort lointaine échéance, et que c'est pratiquer la politique du pire, de ne rien faire en attendant.

Overigens is het niet de bedoeling om de werknemers te betrekken bij het beheer, maar wel om hen zitting te doen nemen in een raad van toezicht, die tot voornaamste taak heeft het bestuur als beheersorgaan te benoemen, te controleren en te sanctioneren. Behalve die taak neemt de raad van toezicht enkel deel aan de belangrijke beleidsbeslissingen van de vennootschap, waarvan juist de werknemers terecht eisen dat die niet zonder hen worden genomen.

Om echter rekening te houden met die fundamentele tegenstelling, stellen wij voor een belangrijke bepaling op te nemen, en wel in artikel 229, § 2 : de werknemers zijn in de raad van toezicht alleen dan vertegenwoordigd indien zij dat zelf wensen.

Wij achten het niet normaal dat men zich zou verzetten tegen een wetsvoorstel dat de werknemers als volwassenen behandelt en hun zelf laat beslissen over de mechanismen van de vennootschap waarin zij werken.

Het zelfbeheer zou ook een juridisch statuut dienen te krijgen zodat experimenten kunnen plaatshebben in goede omstandigheden. Daartoe zou een wetsvoorstel kunnen worden ingediend.

Verder is het bekend dat twee bepalingen betrekking hebben op tere punten :

- de wijze van voordracht van de kandidaten;
- de vertegenwoordiging van de stafmedewerkers.

De wijze van voordracht van de kandidaten (art. 233) :

De kandidaten worden aangewezen, hetzij door de representatieve vakorganisaties, hetzij door de werknemers van het bedrijf.

De vakbonden eisen over het algemeen het monopolie op van de vertegenwoordiging der werknemers en zij voeren goede redenen aan ter verdediging van hun stelling.

Wij menen echter dat in een materie waarin de werknemers van het bedrijf als zodanig rechtstreeks betrokken zijn, een ieder de mogelijkheid moet hebben om kandidaten voor te dragen, maar dat de niet-georganiseerden het bewijs van representativiteit moeten leveren.

De vertegenwoordiging van de stafmedewerkers :

De vakbonden aanvaarden dat de stafmedewerkers vertegenwoordigd zijn op voorwaarde dat die vertegenwoordiging door hun bemiddeling geschiedt.

Anderzijds eist de grote meerderheid van de stafmedewerkers het recht op om vertegenwoordigd te worden door hun eigen organisaties.

Wij hebben gekozen voor een regeling waarin de grootste vrijheid wordt gelaten.

Deze bepalingen zullen ongetwijfeld aanleiding geven tot langdurige discussies.

Daarbij mag echter niet het voornaamste doel van de wet uit het oog worden verloren : het tot stand brengen van een echte democratisering binnen de onderneming.

D'autre part, il ne s'agit pas d'associer les travailleurs à la gestion, mais de les faire entrer dans un conseil de surveillance dont la tâche essentielle est de nommer, de surveiller et de sanctionner le directoire, organe de gestion; en dehors de cette mission, le conseil de surveillance ne participe qu'aux grandes décisions d'orientation de la société, celles-là mêmes qu'à juste titre, les travailleurs demandent qu'on ne prenne pas sans eux.

Cependant, pour tenir compte de cette contestation fondamentale, nous avons introduit une disposition importante : celle de l'article 229, § 2 : les travailleurs ne seront représentés au sein du conseil de surveillance que s'ils le veulent bien.

Nous croyons qu'il serait anormal de s'opposer à une proposition de loi qui traite les travailleurs en adultes et leur laisse décider eux-mêmes des mécanismes de la société dans laquelle ils travaillent.

Disons aussi qu'on devrait donner un statut juridique à l'autogestion afin que des expériences puissent se faire dans de bonnes conditions. Une proposition de loi pourrait être déposée à cet effet.

Nous savons d'autre part que deux dispositions touchent à des problèmes délicats :

- le mode de présentation des candidats;
- la représentation des cadres.

Le mode de présentation des candidats (art. 233) :

La désignation des candidats appartient, soit aux organisations syndicales représentatives, soit aux travailleurs de l'entreprise.

Les syndicats revendiquent généralement le monopole de la représentation des travailleurs et ils avancent de bonnes raisons à l'appui de leur thèse.

Il nous a paru cependant que, dans une matière touchant aussi directement les travailleurs de l'entreprise en tant que tels, la possibilité de présentation devait être laissée à tous, tout en exigeant des preuves de représentativité lorsqu'il s'agit de non-syndiqués.

La représentation des cadres :

Les syndicats admettent la représentation des cadres, à la condition que cette représentation se fasse par leur intermédiaire.

D'autre part, la grande majorité des cadres revendiquent le droit d'être représentés par leurs organisations propres.

Nous avons opté pour le système de la plus grande liberté.

Sans doute ces dispositions feront-elles l'objet de longues discussions.

Celles-ci ne devraient pas faire perdre de vue l'objectif essentiel de la loi : assurer une véritable démocratisation de l'entreprise.

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Artikel 1 vult de bepalingen van het Wetboek van Koophandel betreffende de handelsvennootschappen aan met 22 nieuwe artikelen (art. 220 tot 241), samengebracht in een afdeling met het opschrift « Beheer van bepaalde naamloze vennootschappen ».

De vennootschappen waarvoor die bepalingen bedoeld zijn, zijn de grote ondernemingen, d.w.z., volgens het voorstel, die welke ten minste 1 000 werknemers in dienst hebben (art. 220).

De structuur is die van het ontwerp voor een Europese naamloze vennootschap (art. 221).

De leden van het bestuur (art. 222 tot 226) worden benoemd door de raad van toezicht en zijn tegenover deze hoofdelijk aansprakelijk. Samen met een beperkt team van personen door het bestuur aangewezen met instemming van de raad van toezicht (art. 225, § 4) vormt het bestuur wat in de wandeling de bedrijfsleiding of directie wordt genoemd.

Het bestuur heeft ruime bevoegdheden, maar in enige belangrijke zaken zijn die onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht. De opsomming van die zaken (art. 224) is overgenomen uit het ontwerp voor een Europese NV.

De bevoegdheden van de raad van toezicht (art. 227 tot 241) liggen op het terrain van de belangrijke beleidsbeslissingen van de ondernemers en vooral van het toezicht op het beheer (art. 227). De leden van de raad van toezicht zijn hoofdelijk aansprakelijk (art. 241). In dit orgaan nu wordt het medebeheer van de werknemers (art. 229, § 1) ingevoerd: zij zijn even sterk vertegenwoordigd als de vertegenwoordigers van het kapitaal, maar om staking van stemmen te voorkomen wordt bij coöptatie een voorzitter aangewezen die onafhankelijk is van beide partijen.

Voor de aanwijzing van de vertegenwoordigers van de werknemers wordt een procedure gevolgd (art. 233) waarbij kandidaten kunnen worden voorgedragen, hetzij door de representatieve werknemersorganisaties, hetzij onder strenge voorwaarden door de werknemers zelf.

Ten opzichte van de thans geldende bepalingen betreffende de sociale verkiezingen gaat het hier om een afwijking die slechts op haar juiste waarde kan worden geschat als ze vergelezen wordt met de bepalingen (art. 229, § 2) volgens welke de werknemers kunnen besluiten dat zij geen vertegenwoordiging wensen in de raad. Door de toepassing van deze twee beginselen, ontleend aan het ontwerp voor een Europese NV, zal een echt democratische keuze uit verschillende mogelijkheden gemaakt kunnen worden.

Bij de vertegenwoordiging van de werknemers is plaats ingeruimd voor de bijzondere taak die het stafpersoneel vervult in het bedrijf (art. 231). Om te voorkomen dat een strikte toepassing van de regel van de evenredige vertegen-

Commentaire des articles

Article 1er

L'article 1er vise à compléter les dispositions du Code de commerce relatives aux sociétés commerciales par 22 nouveaux articles (art. 220 à 241) groupés en une section intitulée « De la gestion de certaines sociétés anonymes ».

Les sociétés visées par ces dispositions sont les grandes entreprises, soit, selon la proposition, les entités occupant au moins 1 000 travailleurs (art. 220).

La structure retenue (art. 221) est celle du projet de société anonyme européenne.

Le directoire (art. 222 à 226) est nommé par le conseil de surveillance et responsable solidairement devant lui. Avec une équipe restreinte de dirigeants désignés par lui en accord avec le conseil de surveillance (art. 225, § 4), il constitue ce qu'on appelle en termes courants, la direction de l'entreprise.

Les pouvoirs du directoire sont larges mais soumis, pour certaines matières importantes, à l'autorisation du conseil de surveillance. L'énumération des matières en question (art. 224) est reprise du projet de SA européenne.

Le conseil de surveillance (art. 227 à 241) dispose de pouvoirs se situant au niveau des options importantes de l'entreprise et surtout de la surveillance de sa gestion (art. 227). Sa responsabilité est solidaire (art. 241). C'est dans cet organe qu'est introduite la participation des travailleurs (art. 229, § 1er), dans un régime de parité avec les représentants du capital avec, pour éviter des blocages de décision, désignation par cooptation d'un président indépendant de l'un et l'autre groupe.

La procédure de désignation des représentants des travailleurs (art. 233) permet la présentation des candidats soit par les organisations syndicales représentatives, soit par les travailleurs eux-mêmes sous certaines conditions strictes.

Il y a là, par rapport aux dispositions en vigueur en matière d'élections sociales, une dérogation qui, pour s'apprécier correctement, doit être mise en parallèle avec les dispositions (art. 229, § 2) permettant aux travailleurs de décider de leur non-représentation au conseil. L'application de ces deux principes, repris du projet de SA européenne, doit permettre un choix réellement démocratique entre diverses options possibles.

Le rôle particulier exercé dans l'entreprise par le personnel de cadre est reconnu au sein de la représentation des travailleurs (art. 231). C'est pour éviter qu'une stricte application de la règle proportionnelle organisant cette représentation

woordiging tot gevolg zou hebben dat de raad al te veel leden zou tellen, is bepaald dat ten minste één zetel bestemd is voor dit personeel.

De artikelen 2 en 3 bevatten overgangsbepalingen die een spoedige toepassing van de wet mogelijk moeten maken. Die toepassing zal ook algemeen zijn en daarom bepaalt artikel 2, tweede lid, dat vennootschappen die ten minste 1 000 werknemers in dienst hebben maar opgericht zijn in een andere rechtsvorm dan de NV, op korte termijn die vorm moeten aannemen, zodat ook zij onder artikel 1 vallen.

*
**

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

Titel IX van Boek I van het Wetboek van Koophandel wordt aangevuld met een afdeling 14, die onder het opschrift « Beheer van bepaalde naamloze vennootschappen » de hiernavolgende artikelen 220 tot 241 omvat :

« *Artikel 220.* — De bepalingen van deze afdeling zijn, in de plaats van de artikelen 53 tot 63*bis*, van toepassing op de naamloze vennootschappen die gewoonlijk en gemiddeld ten minste 1000 werknemers in dienst hebben.

Onder werknemers wordt verstaan de personen tewerkgesteld krachtens een arbeidsovereenkomst. De criteria voor de gemiddelde en gewone tewerkstelling worden vastgesteld bij koninklijk besluit.

Artikel 221. — De naamloze vennootschappen bedoeld in artikel 220 worden geleid door een bestuur samengesteld uit zaakvoerders, dat zijn bevoegdheden uitoefent onder toezicht van de raad van toezicht.

Artikel 222. — Alleen natuurlijke personen kunnen lid van het bestuur zijn. Zij worden benoemd door de raad van toezicht, die tegelijk de voorwaarden bepaalt waaronder zij hun taak uitoefenen en bezoldigd worden.

Hun aantal wordt vastgesteld in de statuten maar mag niet minder zijn dan drie. De duur van hun opdracht wordt vastgesteld in de statuten maar mag niet langer zijn dan zes jaar. Zij zijn herbenoembaar. Indien daartoe een gewichtige reden bestaat, kunnen zij door de raad van toezicht op staande voet worden ontslagen.

Leden van het bestuur mogen geen lid zijn van de raad van toezicht en ook geen werkzaamheden verrichten op grond van een arbeidsovereenkomst met de vennootschap of met enige andere vennootschap.

ne gonfle pléthoriquement le conseil, qu'un siège au moins sera réservé à ce personnel.

Les articles 2 et 3 contiennent des dispositions transitoires organisant une application rapide de la loi. Cette application sera également générale et c'est ainsi que le deuxième alinéa de l'article 2 impose aux sociétés occupant au moins 1 000 travailleurs mais constituées sous une autre forme juridique que la SA de prendre à bref délai cette dernière forme, de manière à être soumises aux dispositions de l'article 1er.

Ch. HANIN.

*
**

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

Le titre IV du Livre I du Code de commerce est complété par une section 14 intitulée « De la gestion de certaines sociétés anonymes » et comprenant les articles 220 à 241 suivants :

« *Article 220.* — Les dispositions de la présente section sont applicables, en lieu et place des dispositions des articles 53 à 63*bis*, aux sociétés anonymes occupant, habituellement et en moyenne, au moins 1000 travailleurs.

Il y a lieu d'entendre par travailleurs, les personnes occupées en vertu d'un contrat de travail. Les critères d'occupation moyenne et habituelle seront fixés par arrêté royal.

Article 221. — Les sociétés anonymes mentionnées à l'article 220 sont gérées par un directoire formé de gérants et exerçant ses fonctions sous le contrôle d'un conseil de surveillance.

Article 222. — Les membres du directoire ne peuvent être que des personnes physiques. Ils sont nommés par le conseil de surveillance qui détermine simultanément les conditions d'exercice et de rémunération de leurs fonctions.

Leur nombre est déterminé par les statuts sans pouvoir être inférieur à trois. La durée de leur mandat est fixée par les statuts sans pouvoir excéder six ans. Leur mandat est renouvelable. Il peut être révoqué par le conseil de surveillance pour motif grave avec effet immédiat.

Les membres du directoire ne peuvent faire partie du conseil de surveillance ni exercer des fonctions en vertu d'un contrat de travail conclu avec la société ou toute autre société.

Artikel 223. — De leden van het bestuur vormen een college, waarvan de voorzitter wordt aangewezen door de raad van toezicht. Onverminderd hun hoofdelijke aansprakelijkheid overeenkomstig artikel 226, kunnen de leden van het bestuur hun taken onderling verdelen.

Artikel 224. — § 1. Het bestuur heeft de meest uitgebreide bevoegdheid om alle rechtshandelingen ten behoeve van de vennootschap te verrichten, met uitzondering van die welke door de wet of door een bepaling van de statuten die niet strijdig is met de wet, zijn voorbehouden aan andere organen van de vennootschap. Behalve in het geval bedoeld in artikel 227, laatste lid, vertegenwoordigt het bestuur de vennootschap tegenover derden en in rechte, als eiser of als verweerder.

§ 2. Door de raad van toezicht moeten evenwel vooraf worden goedgekeurd de handelingen van het bestuur die het algemeen beleid van de vennootschap betreffen, en inzonderheid :

- a) de sluiting of de verplaatsing van het bedrijf of aanzienlijke delen daarvan ;
- b) een aanzienlijke beperking, uitbreiding of wijziging van de werkzaamheden van de vennootschap;
- c) aanzienlijke wijzigingen in de organisatie van de vennootschap;
- d) het begin of de beëindiging van een duurzame samenwerking met een andere vennootschap.

Die goedkeuring is ook vereist voor alle zaken en beslissingen waarbij een lid van het bestuur of van de raad van toezicht rechtstreeks of zijdelings een persoonlijk belang heeft.

De statuten en de raad van toezicht zelf kunnen ook andere bepaaldelijk aangewezen handelingen of beslissingen afhankelijk stellen van de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 225. — § 1. De beperkingen die aan de bevoegdheden van het bestuur gesteld zijn of gesteld kunnen worden overeenkomstig artikel 224, kunnen niet tegen derden worden ingeroepen, zelfs niet indien zij bekend zijn gemaakt.

§ 2. De statuten kunnen aan een of meer leden van het bestuur de bevoegdheid verlenen om alleen of gezamenlijk de vennootschap in de handelingen of in rechte te vertegenwoordigen. Deze bepaling kan tegen derden worden ingeroepen onder de voorwaarden bepaald in artikel 10.

§ 3. De vennootschap is gebonden door de handelingen verricht door het bestuur of door een van zijn leden die overeenkomstig § 2 de bevoegdheid hebben om haar te verbinden, zelfs indien die handelingen niet onder het vennootschapsdoel vallen, tenzij zij aantoonst dat de derde wist dat het doel werd overschreden of dat hij, gezien de omstandigheden, hiervan niet onkundig kon zijn; bekendmaking van de statuten alleen is hiertoe geen voldoende bewijs.

Article 223. — Les membres du directoire forment un collège dont le président est désigné par le conseil de surveillance. Ils peuvent répartir entre eux leurs attributions, sans préjudice de leur responsabilité solidaire conformément à l'article 226.

Article 224. — § 1er. Le directoire est investi des pouvoirs les plus étendus pour faire tous les actes intéressant la société, à l'exception de ceux que la loi ou une disposition des statuts, permise par la loi, réserve aux autres organes de la société. Sauf dans le cas prévu à l'article 227, dernier alinéa, il représente la société à l'égard des tiers et en justice, soit en demandant soit en défendant.

§ 2. Doivent toutefois être autorisés au préalable par le conseil de surveillance, les actes du directoire concernant la politique générale de la société et notamment :

- a) la fermeture ou le déplacement d'établissements ou de parties importantes d'établissements;
- b) des restrictions, extensions ou modifications importantes de l'activité de la société;
- c) d'importantes modifications dans l'organisation de la société;
- d) l'établissement d'une coopération durable avec d'autres sociétés ou la cessation d'une telle coopération.

Cette autorisation est aussi requise pour toute opération ou décision à laquelle un membre du directoire ou un membre du conseil de surveillance a un intérêt personnel direct ou indirect.

Les statuts et le conseil de surveillance lui-même peuvent également soumettre d'autres actes ou décisions spécialement définis à l'autorisation préalable du conseil de surveillance.

Article 225. — § 1er. Les limitations apportées ou pouvant être apportées aux pouvoirs du directoire en vertu de l'article 224 ne sont pas opposables aux tiers, même si elles sont publiées.

§ 2. Les statuts peuvent donner qualité à un ou plusieurs membres du directoire pour représenter la société dans les actes ou en justice, soit seuls, soit conjointement. Cette clause est opposable aux tiers dans les conditions prévues par l'article 10.

§ 3. La société est liée par les actes accomplis par le directoire ou par ses membres ayant qualité pour l'engager en vertu du § 2, même si les actes excèdent l'objet social, à moins qu'elle ne prouve que le tiers savait que l'acte dépassait cet objet ou qu'il ne pouvait pas l'ignorer, compte tenu des circonstances, sans que la seule publication des statuts suffise à constituer cette preuve.

§ 4. Het bestuur kan, met instemming van de raad van toezicht, bepaalde bevoegdheden opdragen aan een of meer personen die alleen of gezamenlijk optreden. Die bevoegdheden kunnen te allen tijde worden herroepen.

Artikel 226. — De leden van het bestuur zijn hoofdelijk aansprakelijk. Ieder lid kan van zijn aansprakelijkheid evenwel bevrijd worden wanneer hij bewijst dat hem geen schuld treft en wanneer hij de schadelijke handeling of nalatigheid schriftelijk aan de raad van toezicht heeft meegedeeld zodra hij daarvan kennis had.

Artikel 227. — De raad van toezicht bepaalt het algemeen beleid van de vennootschap en houdt voortdurend toezicht op haar bestuur.

Hij machtigt het bestuur tot het verrichten van handelingen als bedoeld in artikel 224, § 2.

Hij adviseert het bestuur op diens verzoek of uit eigen beweging over iedere aangelegenheid die voor de vennootschap van belang is.

Hij kan niet rechtstreeks in het bestuur van de vennootschap ingrijpen, noch de vennootschap tegenover derden vertegenwoordigen. Tegenover de leden van het bestuur of een van hen vertegenwoordigt de raad van toezicht de vennootschap bij geschillen evenals bij het sluiten van contracten tussen de vennootschap en een lid van het bestuur.

Artikel 228. — Het bestuur brengt ten minste ieder kwartaal verslag uit aan de raad van toezicht over het beheer en de gang van zaken in de vennootschap. Bij dit verslag moet een driemaandelijkse bedrijfsrekening worden gevoegd.

De raad van toezicht of ten minste twee van zijn leden kunnen te allen tijde van het bestuur een speciaal verslag verlangen over enig vraagstuk dat van belang is voor de vennootschap.

Zij kunnen ook te allen tijde inzake nemen van de boeken, de correspondentie, de notulen en alle bescheiden van de vennootschap.

Artikel 229. — § 1. Alleen natuurlijke personen kunnen lid van de raad van toezicht zijn. Hun aantal wordt vastgesteld in de statuten. Het moet oneven zijn en ten minste 9 bedragen.

De raad van toezicht bestaat uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van de aandeelhouders en van de werknemers, en uit een voorzitter door beide groepen gecoöpteerd.

§ 2. De werknemers worden in de raad van toezicht niet vertegenwoordigd wanneer de meerderheid van de werknemers daartoe besluit. Zodanig besluit blijft van kracht voor de verdere duur van de zittingsperiode van de raad van toezicht, die gedurende deze periode derhalve enkel zal zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de aandeelhouders en uit een voorzitter door hen aangewezen.

§ 4. Le directoire peut, avec l'accord du conseil de surveillance, déléguer certains pouvoirs à une ou plusieurs personnes agissant seules ou conjointement. Ces pouvoirs sont révocables à tout moment.

Article 226. — Les membres du directoire engagent leur responsabilité solidairement. Chacun des membres peut cependant être exonéré de sa responsabilité s'il démontre qu'aucune faute ne lui est imputable et s'il a dénoncé, par écrit, au conseil de surveillance l'acte ou l'omission dommageable dès qu'il en a eu connaissance.

Article 227. — Le conseil de surveillance détermine la politique générale de la société et exerce le contrôle permanent de sa gestion.

Il autorise les actes du directoire énumérés à l'article 224, § 2.

Il donne ses avis au directoire, soit à la demande de celui-ci, soit de sa propre initiative, sur toute question importante pour la société.

Il ne peut intervenir directement dans la gestion de la société ni la représenter vis-à-vis des tiers. Vis-à-vis des membres du directoire ou de l'un d'eux, il représente la société en cas de litige ou lors de la conclusion de contrats entre la société et un membre du directoire.

Article 228. — Le directoire présente au conseil de surveillance, au moins tous les trois mois, un rapport sur la gestion et l'état des affaires de la société. Il joint à ce rapport un compte d'exploitation trimestriel.

Le conseil de surveillance ou deux de ses membres au moins peuvent à tout moment demander au directoire un rapport spécial sur toute question intéressant la société.

Ils peuvent de même examiner à tout moment les livres sociaux, la correspondance, les procès-verbaux ainsi que toutes les écritures de la société.

Article 229. — § 1er. Les membres du conseil de surveillance ne peuvent être que des personnes physiques. Leur nombre est fixé par les statuts. Il doit être impair et ne peut être inférieur à 9.

Le conseil de surveillance se compose en nombre égal de représentants des actionnaires et de représentants des travailleurs, ainsi que d'un président coopté par ces deux groupes.

§ 2. Il n'y aura toutefois pas de représentants des travailleurs au conseil de surveillance si la majorité des travailleurs en décide ainsi. Cette décision sera valable pour toute la durée du mandat du conseil de surveillance qui ne sera dès lors constitué pendant ce temps que de représentants des actionnaires et d'un président désigné par eux.

Artikel 230. — Le leden van de raad van toezicht die de aandeelhouders vertegenwoordigen, worden gekozen door de algemene vergadering van de aandeelhouders. Deze kan evenveel plaatsvervangende leden kiezen als er leden zijn.

Artikel 231. — De leden van de raad van toezicht die de werknemers vertegenwoordigen, zijn ingedeeld in vertegenwoordigers van de stafmedewerkers en vertegenwoordigers van de andere werknemers, naar evenredigheid van het aantal stafmedewerkers en het aantal andere werknemers; de stafmedewerkers hebben in allen gevalle recht op ten minste één vertegenwoordiger.

Onder stafmedewerkers wordt verstaan de personen die op grond van een arbeidsovereenkomst en voor rekening van hun werkgever verantwoordelijkheid dragen voor het nemen van initiatieven en beslissingen, het uitoefenen van gezag over personeel of het verrichten van onderzoek en die hoger onderwijs hebben genoten of een gelijkwaardige beroepservaring bezitten. Tot de stafmedewerkers behoren echter niet de personen bedoeld in artikel 225, § 4, zelfs indien zij door een arbeidsovereenkomst verbonden zijn met de vennootschap.

Artikel 232. — De vertegenwoordigers van de stafmedewerkers en de vertegenwoordigers van de andere werknemers worden gekozen door afzonderlijke kiescolleges.

Deze kiescolleges kunnen evenveel plaatsvervangende leden kiezen als er leden zijn.

Stemrecht hebben de werknemers die voldoen aan de voorwaarden gesteld in artikel 1 van het koninklijk besluit van 18 februari 1971 tot regeling van de ondernemingsraden.

Verkiesbaar zijn de werknemers die voldoen aan de voorwaarden gesteld in artikel 19 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven.

Artikel 233. — De vertegenwoordigers van de werknemers worden rechtstreeks en bij geheime stemming verkozen.

Kandidatenlijsten — afzonderlijk voor de stafmedewerkers en voor de andere werknemers — kunnen worden voorgedragen hetzij door de representatieve werknemersorganisaties, hetzij door de stemgerechtigde werknemers.

De lijsten voorgedragen door de werknemers moeten ondertekend zijn door ten minste een tiende van alle stemgerechtigde werknemers van de betrokken categorie, hetzij stafmedewerkers of andere werknemers. Geen werknemer kan meer dan één lijst ondertekenen.

De verkiezingsprocedure en alle andere uitvoeringsregels, inzonderheid die welke betrekking hebben op de toepassing van de bepalingen van artikel 229, § 2, worden bij koninklijk besluit vastgesteld.

Artikel 234. — De verkozen leden van de raad van toezicht kiezen buiten hun midden de voorzitter van de raad van toezicht.

Article 230. — Les membres du conseil de surveillance représentant les actionnaires sont élus par l'assemblée générale des actionnaires. Celle-ci peut élire des membres suppléants en nombre égal à celui des membres effectifs.

Article 231. — Les membres du conseil de surveillance représentant les travailleurs se répartissent entre représentants du personnel d'encadrement et représentants des autres travailleurs, et ce dans la proportion existant entre l'importance numérique du personnel d'encadrement et celle du reste des travailleurs, la représentation du personnel d'encadrement étant assurée par au moins un représentant.

Par personnel d'encadrement, il y a lieu d'entendre les personnes qui, dans le cadre d'un contrat de travail et pour compte de leur employeur, exercent des responsabilités comportant des initiatives et des décisions, l'autorité sur du personnel ou la poursuite de recherches, tout en disposant d'une formation du niveau de l'enseignement supérieur ou résultant d'une expérience professionnelle équivalente. Ne font toutefois pas partie du personnel d'encadrement, les personnes dont question à l'article 225, § 4, même si elles sont liées à la société par un contrat de travail.

Article 232. — Les représentants du personnel d'encadrement et les représentants des autres travailleurs sont élus par des collèges électoraux distincts.

Ces collèges électoraux peuvent élire des membres suppléants en nombre égal à celui des membres effectifs.

Possèdent le droit de vote, les travailleurs répondant aux conditions prévues par l'article 1er de l'arrêté royal du 18 février 1971 organique des conseils d'entreprise.

Sont éligibles, les travailleurs répondant aux conditions prévues par l'article 19 de la loi du 20 septembre 1948 portant organisation de l'économie.

Article 233. — Les représentants des travailleurs sont élus au suffrage direct et au scrutin secret.

Des listes de candidats — distinctes pour le personnel d'encadrement et pour les autres travailleurs — peuvent être présentées soit par les organisations représentatives des travailleurs, soit par les travailleurs possédant le droit de vote.

Les listes présentées par les travailleurs devront être contre-signées par au moins un dixième des travailleurs de la catégorie concernée — personnel d'encadrement ou autres travailleurs — possédant le droit de vote. Aucun travailleur ne peut contresigner plus d'une liste.

La procédure de l'élection ainsi que toute autre modalité d'exécution, notamment quant à l'application des dispositions de l'article 229, § 2, sont fixées par arrêté royal.

Article 234. — Les membres élus du conseil de surveillance élisent, en dehors de leur sein, le président du conseil de surveillance.

De stemming is alleen dan geldig indien zij de meerderheid verkrijgt in beide groepen van de raad.

Indien na drie stemmingen geen voorzitter is gekozen, kan ieder lid van de raad van toezicht de zaak voorleggen aan een scheidsrechterlijk college, waarvan de samenstelling zal worden bepaald door de Koning. Dit college wijst de voorzitter aan onder de kandidaten die een of meer stemmen hebben behaald bij de hierboven bedoelde stemmingen.

Artikel 235. — De zittingsperiode van de raad van toezicht wordt in de statuten bepaald, maar mag niet langer zijn dan zes jaar.

Indien bij het verstrijken van de zittingsperiode van de raad van toezicht de nieuwe leden nog niet zijn verkozen, blijven de aftredende leden in functie tot de verkiezing heeft plaatsgehad, doch niet langer dan zes maanden.

Het lidmaatschap van de raad van toezicht eindigt ook door het ter beschikking stellen van het mandaat, door het niet meer voldoen aan de voorwaarden van verkiesbaarheid of door afzetting wegens kennelijke schuld, waartoe de raad heeft besloten met twee derde van de stemmen.

In dat geval wordt het lid wiens mandaat is geëindigd, vervangen door zijn plaatsvervanger. Indien er geen plaatsvervanger is, wordt hij voor de resterende zittingsperiode bij coöptatie vervangen hetzij door alle leden van de raad indien het de voorzitter betreft, hetzij door de groep van de raad waartoe hij behoort, indien het een gewoon lid betreft.

Artikel 236. — De statuten bepalen de bezoldiging van de leden van de raad van toezicht. Deze bezoldiging bestaat uit een vast bedrag of uit presentiegelden en kan worden aangevuld met tantièmes berekend op en afgenomen van de winst van het boekjaar.

Artikel 237. — De voorzitter van de raad van toezicht roept de raad ambtshalve of op verzoek van een lid van de raad van toezicht of van het bestuur bijeen. Het verzoek moet de redenen van de oproeping vermelden. Indien aan dit verzoek niet binnen 15 dagen is voldaan, kan de raad van toezicht door de verzoeker worden bijeengeroepen.

De leden van het bestuur nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen van de raad van toezicht, voor zover deze niet anders beslist.

Artikel 238. — De agenda wordt vastgesteld door de voorzitter. Het bestuur verschaft tijdig een schriftelijke documentatie over alle punten van de agenda. De agenda en deze documentatie worden tijdig aan elk lid van de raad van toezicht toegezonden. Ieder lid van de raad van toezicht of van het bestuur kan vragen dat andere punten aan de orde worden gesteld.

De raad van toezicht kan slechts rechtsgeldige besluiten nemen wanneer ten minste de helft van zijn leden aanwezig is. Afwezige leden kunnen aan de besluiten deelnemen door een aanwezig lid volmacht te verlenen om hen te vertegenwoordigen.

La décision n'est valable que si elle obtient la majorité dans chacun des deux groupes du conseil.

Si, après trois votes, l'élection d'un président n'a pu être acquise, chaque membre du conseil de surveillance pourra saisir un collège arbitral dont la composition sera fixée par le Roi. Ce collège désignera le président parmi les candidats ayant obtenu un ou des suffrages lors des votes dont il est question ci-dessus.

Article 235. — La durée du mandat du conseil de surveillance est fixée par les statuts sans pouvoir excéder six ans.

Si, à l'expiration du mandat du conseil de surveillance, les nouveaux membres n'ont pas encore été élus, les membres sortants restent en fonction jusqu'à ce que l'élection ait eu lieu, pour une période maximale de six mois.

Le mandat des membres du conseil de surveillance prend fin également par démission, perte des conditions d'éligibilité ou exclusion pour faute caractérisée décidée par le conseil à la majorité des deux tiers.

Dans ce cas, le membre dont le mandat aura pris fin sera remplacé par son suppléant. A défaut, il sera procédé à son remplacement, pour la durée restant à courir, par cooptation, soit, s'il s'agit du président, par l'ensemble des membres du conseil, soit, s'il s'agit d'un autre membre, par le groupe des membres du conseil auquel il appartenait.

Article 236. — Les statuts déterminent la rémunération des membres du conseil de surveillance. Cette rémunération consiste en une somme fixe ou en jetons de présence et peut être complétée par l'attribution de tantièmes calculés et prélevés sur les bénéfices de l'exercice.

Article 237. — Le président du conseil de surveillance convoque ce dernier soit d'office, soit à la demande d'un membre du conseil de surveillance, soit à la demande d'un membre du directoire. La demande doit indiquer les motifs de la convocation. S'il n'y est pas satisfait dans un délai de 15 jours, le conseil de surveillance peut être convoqué par celui qui a fait la demande.

Les membres du directoire assistent avec voix consultative aux réunions du conseil de surveillance, sauf si ce dernier en décide autrement.

Article 238. — L'ordre du jour est arrêté par le président. Le directoire fournit en temps utile une documentation écrite sur toute les questions portées à l'ordre du jour. L'ordre du jour et cette documentation sont adressées en temps utile à chacun des membres du conseil de surveillance. Tout membre du conseil de surveillance ou du directoire peut demander que d'autres sujets soient inscrits à l'ordre du jour.

Le conseil de surveillance ne délibère valablement que si la moitié au moins de ses membres sont présents. Les membres absents peuvent prendre part aux décisions en donnant pouvoir de les représenter à un membre présent.

Voor zover de wet of de statuten geen grotere meerderheid voorschrijven, worden de besluiten genomen door de meerderheid van de aanwezige en vertegenwoordigde leden.

De besluiten van de raad van toezicht worden aangetekend in notulen, die ondertekend worden door de voorzitter. Afschriften van de notulen worden onverwijld gezonden aan de leden van de raad van toezicht.

Artikel 239. — De leden van de raad van toezicht moeten bij de uitoefening van hun functie waken voor de belangen van de vennootschap en haar personeel.

Ook wanneer zij hun functie niet meer vervullen, zijn zij verplicht tot geheimhouding van vertrouwelijke gegevens over de vennootschap.

Artikel 240. — Het is de leden van de raad van toezicht verboden bij de vennootschap in welke vorm ook leningen te sluiten, of eigen verplichtingen tegenover derden door de vennootschap te laten waarborgen of voor aval te laten tekenen.

Iedere overeenkomst waarbij de vennootschap partij is en die rechtstreeks of zijdelings de belangen van een lid van de raad van toezicht raakt, moet vooraf door de raad van toezicht worden goedgekeurd; het betrokken lid mag aan de stemming hierover niet deelnemen.

Artikel 241. — De leden van de raad van toezicht zijn krachtens het gemene recht aansprakelijk voor de uitvoering van hun opdracht en voor de fouten die zij bij hun beheer hebben begaan.

Zij zijn tegenover de vennootschap en tegenover derden hoofdelijk aansprakelijk voor de vergoeding van schade veroorzaakt door overtreding van de bepalingen van de wet of van de statuten.

Ieder lid kan van zijn aansprakelijkheid bevrijd worden wanneer hij bewijst dat hem geen schuld treft en wanneer hij de schadelijke handeling of nalatigheid schriftelijk aan de voorzitter van de raad van toezicht heeft meegedeeld zodra hij daarvan kennis had.

De leden van de raad van toezicht zijn niet bevrijd van hun aansprakelijkheid door de kwijting door de algemene vergadering van de aandeelhouders verleend overeenkomstig artikel 79, derde lid.

In ieder geval zal die kwijting alleen gelden ten aanzien van de leden van de raad van toezicht die zijn gekozen door de algemene vergadering van de aandeelhouders. »

ART. 2

Binnen een termijn van zes maanden na de inwerking-treding van deze wet moeten de naamloze vennootschappen waarop deze wet van toepassing is, hun statuten in over-eenstemming brengen met de bepalingen van artikel 1.

A moins que la loi ou les statuts ne prévoient une majorité plus importante, les décisions sont prises à la majorité des membres présents et représentés.

Les décisions du conseil de surveillance sont consignées dans un procès-verbal signé par son président. Des copies de ce procès-verbal sont adressées sans délai aux membres du conseil de surveillance.

Article 239. — Les membres du conseil de surveillance doivent veiller, dans l'exécution de leurs fonctions, aux intérêts de la société et de son personnel.

Ils sont tenus à la discrétion, même après cessation de leur mandat, à l'égard des informations ayant trait à la société et présentant un caractère confidentiel.

Article 240. — Les membres du conseil de surveillance ne peuvent contracter, sous quelque forme que ce soit, des emprunts auprès de la société, ni faire cautionner ou avaliser par elle leurs engagements envers les tiers.

Toute convention à laquelle la société est partie et à laquelle un des membres du conseil de surveillance a un intérêt même indirect, doit être préalablement autorisée par le conseil de surveillance, à la délibération duquel le membre intéressé ne peut prendre part.

Article 241. — Les membres du conseil de surveillance sont responsables, conformément au droit commun, de l'exécution de leur mandat et des fautes commises dans leur gestion.

Ils sont solidairement responsables envers la société et les tiers de tous dommages et intérêts résultant d'infractions aux dispositions de la loi ou des statuts.

Chacun des membres peut cependant être exonéré de sa responsabilité s'il démontre qu'aucune faute ne lui est imputable et s'il a dénoncé par écrit au président du conseil de surveillance l'acte ou l'omission dommageable dès qu'il en a eu connaissance.

Les membres du conseil de surveillance ne sont pas exonérés de leur responsabilité par la décharge donnée par l'assemblée générale des actionnaires conformément au 3e alinéa de l'article 79.

En tout état de cause, ladite décharge ne sera valable qu'à l'égard des membres du conseil de surveillance élus par l'assemblée générale des actionnaires. »

ART. 2

Dans un délai de six mois à dater de l'entrée en vigueur de la présente loi, les sociétés anonymes auxquelles elle s'applique devront mettre leurs statuts en concordance avec les dispositions de l'article 1er.

Binnen dezelfde termijn moeten de vennootschappen die een andere rechtsvorm hebben dan de naamloze vennootschap en die gewoonlijk en gemiddeld ten minste 1000 werknemers in dienst hebben, de vorm aannemen van een naamloze vennootschap en hun statuten in overeenstemming brengen met de bepalingen van artikel 1.

De algemene vergadering van de aandeelhouders opgeroepen om de statuten te wijzigen, kiest haar vertegenwoordigers in de nieuwe raad van toezicht.

ART. 3

Binnen zes maanden na de inwerkingtreding van deze wet en uiterlijk de dag waarop de algemene vergadering van de aandeelhouders, bedoeld in artikel 2, wordt gehouden, moeten de stemmingen plaatshebben waarbij de werknemers hun vertegenwoordigers in de raad van toezicht kunnen kiezen, tenzij zij anders beslissen, zoals is bepaald in artikel 229, § 2.

ART. 4

Deze wet treedt in werking op de dag van haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Dans le même délai, les sociétés constituées sous une forme juridique autre que celle de la société anonyme et occupant, habituellement et en moyenne, au moins 1000 travailleurs, devront prendre la forme de la société anonyme et mettre leurs statuts en concordance avec les dispositions de l'article 1er.

L'assemblée générale des actionnaires appelée à modifier les statuts élira ses représentants au nouveau conseil de surveillance.

ART. 3

Dans un délai de six mois à dater de l'entrée en vigueur de la présente loi et au plus tard le jour de la réunion de l'assemblée générale des actionnaires dont question à l'article 2, il sera procédé aux opérations de vote qui permettront aux travailleurs de déterminer leur choix quant à leur représentation dans le conseil de surveillance, à moins qu'ils n'en décident autrement, comme il est dit à l'article 229, § 2.

ART. 4

La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

Ch. HANIN.